

Vaasan ympäristöseura - Vasa miljöförening r.y.
c/o Birthe Weijola
Pajakatu 18
65300 Vaasa

9.3.2018

Vaasan kaupunki / kaavoitus
PL 2, 65101 Vaasa
kaavoitus@vaasa.fi

MIELIPIDE LAAJAMETSÄN SUURTEOLLISUUSALUEEN ASEMAKAAVAN LUONNOKSESTA

Vaasan ympäristöseura ottaa kantaa Laajametsän suurteollisuusalueen asemakaavan luonnokseen paikallisena ympäristöjärjestönä, jonka tehtäviin kuuluu luonnon- ja ympäristösuojelun edistäminen Vaasassa ja Mustasaarella.

Kaava-alueen luontoarvot

Kaava-alue on laaja, pääosin pirstoutumaton metsäalue, mikä on arvokas ja Vaasa-Mustasaaren seudulla hupeneva luonnonvara sinällään. Tällaisten alueiden säilyttämiseen rakentamisen ulkopuolella kannustavat muun muassa valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet.

Alueen sisällä on myös luonnontilaisuuden ja/tai lahoppuustoisuuden perusteella erityisen arvokkaita metsiä ja soita. Kaava-alueen keskiosasta löytyy Pohjanmaan mittakaavassa huomattava (noin 20 hehtaarin) vanhan metsän keskittymä. Luonnonvarakeskuksen puustotietojen mukaan tämän alueen puuston ikä on 109-168 vuotiasta ja 88-108-vuotiasta (Lähde: Paikkatietoikkuna). Alue on ympäristöseuran edustajien maastokäynnin perusteella luontoarvoiltaan edustavaa vanhaa metsää.

Suunnittelualuetta koskevien selvityksien riittävyys

Taustatiedoissa mainittu Vaasan Laajametsän luonto- ja maisemaselvitys 2017 ei kuulu siihen aineistoon, joka on asetettu julkisesti nähtäville. Tämä vaikeuttaa osallisten perehtymistä kaavahankkeeseen. Pyyntöstä tämä selvitys kuitenkin toimitettiin sähköpostitse.

Vuoden 2017 luonto- ja maisemaselvityksessä ei ole riittävän tarkasti selvitetty alueen metsiin ja soihin liittyviä luontoarvoja. Selvitysaineisto ei sisällä sellaista informaatiota, jonka perusteella pystyisi päättämään, onko alueella luontotyyppeihin tai lajistoon liittyviä merkittäviä luontoarvoja. Selvityksestä ei käy ilmi muun muassa kasvillisuuskuvioiden luonnontilaisuus, puuston kehitysluokka tai lahoppuun määrä, vaikka nämä metsien rakennetekijät ovat olleet keskeisiä vanhojen kangasmetsien arvottamistekijöitä jo 1990-luvun alussa toteutetuista vanhojen metsien valtakunnallisista suojeluohjelmista sekä METSO-ohjelman pilottivaiheesta (2003) lähtien.

Luonto- ja maisemaselvityksessä metsäluonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaiden kohteiden tunnistaminen pohjautuu lähinnä metsälain 10 § mukaisten pienialaisten tai taloudellisesti vähämerkityksellisten avainbiotooppien tunnistamiseen. Tämä ei kuitenkaan tunnista kuin vähäisen osan luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen arvokkaista kohteista,

mm. kaikki kangasmetsäluontotyytit sekä osa runsaspuustoisimmista korpityypeistä puuttuu metsälakikohteista. Selvityksessä yhdellekään kangasmetsäkuviolle ei ole annettu edes statusta "Muu arvokas elinympäristö".

Alueen merkitys uhanalaiselle lajistolle on selvitetty riittämättömästi huomioiden joidenkin alueen metsien luonne ns. vanhoina metsinä. Lajiryhmistä vain linnusto on selvitetty kattavasti. Luontotietopohjan monipuolistamisen takia olisi perusteltua selvittää myös alueen edustavimpien vanhan metsän luonteisten alueiden kääväkäs- ja jäkälälajistoa.

Liito-orava on selvitetty yhtenä vuonna papanahavaintojen perusteella. Tämän lisäksi on selvitetty liito-oravalle soveltuvat metsiköt, mikä on hyvä. Selvitysalueen pohjoisosassa sijaitseva voimakkaasti papanoitu metsikkö on kuitenkin rajattu liian suppeasti, niin että siihen on sisälletty vain papanoitu alue, joka on noin 1,3 hehtaaria laaja ja muodoltaan kapea. Papanoidun alueen ympärille olisi pitänyt jättää puustoinen suojavyöhyke suojaamaan metsää tuulenskaadoilta ja liito-oravaa pedoilta.

Koska kaava koskee niin laajaa metsäaluetta, liito-oravan kohdalla olisi pitänyt selvittää ja arvioida tarkemmin eri elinpiirien ja ydinalueiden välisiä puustoisia kulkureittejä. Tätä ei ole tehty. Luontoselvityksessä todetaan, että "Laajametsässä tulee liito-oravan kulkuyhteydet huomioida siten, että eri kuntien alueella sijaitsevien reviirien välillä on puustoiset yhteydet" (s. 31). Kyseisiä puustoisia yhteyksiä ei ole kuitenkaan raportoitu kartalla eikä sanallisesti, joten niiden sijainti jää täysin avoimeksi.

Kaava-alueelta on löydetty kolme viitasammakkon lisääntymis- ja levähdyspaikkaa. Näiden rajaukset ovat kuitenkin niin suppeita, että ne käsittävät luultavasti vain lajin kutualueet. Lisääntymis- ja levähdyspaikkojen rajauksissa tulee huomioida myös niiden ekologinen toiminnallisuus. Tämä tarkoittaa mm. riittävien kulkuyhteyksien säilyttämistä osana lisääntymis- ja levähdyspaikkaa. Viitasammakko tarvitsee kulkuyhteyksiä esimerkiksi talvehtimispaikkaansa. Lisääntymis- ja levähdyspaikan välittömässä läheisyydessä tulee myös olla levähdyspaikaksi ja ravinnonhakuun soveltuvaa ympäristöä. (Lähde: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. Marko Nieminen & Aapo Ahola (toim.). Suomen ympäristö 1/2017). Luontoselvityksen viitasammakkorajaukset eivät sisällä näitä välttämättömiä resursseja.

Luontoarvojen huomiointi

Kaavaluonnoksen keskeinen ongelma on pohjois-eteläsuuntaisen ekologisen käytävän kapeus ja paikoitellen heikko laatu. Käytävä on noin 500 metrin matkalta vain noin 100 metriä leveä, ja noin 750 metrin matkalta vain noin 150 metriä leveä.

Säilyvien ekologisten yhteyksien tulee olla riittävän laajoja. Asiantuntijajulkaisut (mm. Väre & Krisp 2005: Ekologinen verkosto ja kaupunkien maankäytön suunnittelu) suosittavat, että tällaisten yhteyksien minimileveys "*väljemmällä esikaupunkialueella tulee olla vähintään 250–300 metrin levyisiä toimiaksien*". Käytävä tulee laajentaa täyttämään tätä suositusta.

Käytävä on erityisesti sen eteläpäässä täysin kelvoton liito-oravalle, pyylle ja muille lajeille, jotka tarvitsevat puustoisien tai suojaisien yhteyden. Liito-oravan näkökulmasta käytävä katkeaa leveään tuoreeseen avohakkuuseen, sekä vähän pohjoisempana uuteen tiehen sekä sen vieressä olevaan avohakkuuseen.

Koska käytävän eteläosa rajautuu idässä kuntarajaan ja lännessä moottoripyörärataan, puustoista yhteyttä on vaikea luoda edes laajentamalla käytävää. Siksi puute tulee kompensoida säästämällä riittävän leveä (vähintään 50 metriä) puustoinen yhteys viereisellä T/kem -alueella. Tämän olemassaolevan yhteyden sijainti on merkitty liitteenä olevalle ilmakuvalle. Puustoista yhteyttä on syytä kehittää leveämmäksi, kuin mitä se on tällä hetkellä.

Koska kaikki kaava-alueen metsät koostuvat melko kapeista alueista, niiden säilyminen puustoisina on syytä varmistaa käyttämällä säilyttävää kaavamerkintää ja -määräystä. Pohjois-eteläsuuntaiselle ekologiselle käytävälle on syytä antaa oma kaavamerkintä, joka voi olla seudullisen merkittävän ekologisen väylän /eko -merkintä. Alla on ehdotus sen kaavamääräykseksi:

"Merkinnällä on osoitettu väylä, jonka toimivuus on turvattava. Sen on toteutettava tavalla, joka turvaa eläinten liikkumismahdollisuudet.

Alueen puustoa on kehitettävä eri-ikäisenä metsän sisällä, ellei luontoarvojen säilyttäminen vaadi muunlaista käsittelyä. Alueella voidaan harjoittaa metsätaloutta. Ulkoilureittejä lukuun ottamatta muu rakentaminen alueella on kielletty.

Maisemaa muuttavaa maanrakennustyö, puiden kaataaminen ja muu niihin verrattava toimenpide on luvanvaraista siten kuin MRL 128§:ssa on säädetty".

Yllä kuvattua kaavamerkintää ja -määräystä on käytetty Kirkkonummella.

M-merkintä on riittämätön arvokkaiden metsäalueiden säilymiseksi, koska se sallii normaalin maa- ja metsätalouden harjoittamisen. Alueilla, joilla on luontoarvoja (mm. liito-oravan elinpiiriä, liito-oravalle soveltuvaa metsää ja/tai vanhan metsän arvoja) tulee käyttää suojaavaa kaavamerkintää kuten MY ja kaavamääräykseen tulee sisällyttää kuvaus arvoista sekä kiellettyjen toimien yksilöinti.

Esitämme, että alueiden kaavamääräykseen sisällytetään seuraava lause: *"Maisemaa muuttava maanrakennustyö, puiden kaataaminen ja muu niihin verrattava toimenpide on luvanvaraista siten kuin MRL 128§:ssa on säädetty".*

Osa kaava-alueen keskiosan arvokkaasta metsäalueesta ja siihen liittyvä luonnontilainen räme sijaitsevat T/kem -alueella. Arvokas alue tulee säilyttää kokonaan, koska sen koon supistaminen ja reunavaikutusten lisääminen heikentää oleellisesti sen luonnonsuojelullista arvoa. Arvokkaan alueen rajaus löytyy Rambollin vuonna 2009 tekemästä Logistiikka-alueen luontoselvityksestä, josta se on siirretty liitteenä olevalle ilmakuvalle.

Kaava-alueen ulkopuolella sijaitsevaa liito-oravan elinpiiriä (kaava-alueen koillisnurkassa) ei ole kaavaluonnoksessa huomioitu riittävän hyvin. Elinpiirille ei ole jätetty minkäänlaista suojavyöhykettä, vaan sen rajalle on vedetty uusi tielinjaus, joka hyvin todennäköisesti heikentää liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkaa. Asia tulee korjata lisäämällä elinpiirin länsipuolelle kunnan suojavyöhyke.

Vaikka luontoselvityksessä on raportoitu myös liito-oravalle soveliaat metsäalueet, monia näistä ei ole huomioitu kaavoituksessa. Osa niistä sijaitsee T/Kem -alueella, jossa ne kaavan toteutuessa todennäköisesti tuhoutuvat. Liito-oravan käyttämät laikut vaihtelevat vuosittain ja nuoret yksilöt asuttavat joka loppukesä-alkusyksy uusia metsiä. Siksi kaavoituksessa tulee huomioida myös selvitysvuonna asumattomat, liito-oravalle soveliaat metsät.

Yksi viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikoista sijaitsee keskellä T/kem -aluetta ilman kaavaan merkittyjä kulkuyhteyksiä. Tällä lisääntymis- ja levähdyspaikalla ei ole edellytyksiä säilyä viitasammakon käytössä kaavan toteutuessa. Toinen lisääntymis- ja levähdyspaikka sijaitsee T/kem -alueen reunalla ilman suojavyöhykettä. Tämäkin lisääntymis- ja levähdyspaikka on tuhoutumis- tai heikentymisvaarassa. Jos kaava edellyttää luonnonsuojelulain 49 §:n mukaisen poikkeusluvan hakemista, siitä pitäisi olla maininta kaavaselostuksessa. Kaava olisi järkevämpää muokata niin, että poikkeusluvan hakemiselta voidaan välttyä.

Kaavan luoteisosassa T/kem -alue ulottuu peltoalueelle, joka on määritelty maakunnallisesti arvokkaaksi maisema-alueeksi (ma-1). Sen kaavamääräyksessä todetaan että *"alue pidetään maakunnallisesti maisemalliset arvot turvaavassa käytössä"*, mutta myös että *"alueen rajaukset ja maankäyttöperiaatteet määritellään tarkemmilla suunnitelmilla"*. Tämä on asemakaavatasolla liian epämääräinen kaavamääräys. Ei ole mitään asemakaavaa tarkempaa suunnitelman tai suunnittelun tasoa, jossa alueen maankäyttöperiaatteet voitaisiin määritellä.

Liitteenä olevassa ilmakuvassa ja sen merkinnöissä on havainnollistettu osa kaavaluonnoksen ongelmista.

Matti Tuomaala
Puheenjohtaja

Lasse Villanen
Sihteeri

Liite: Ilmakuva, johon osa kaavaluonnoksen ongelmista on merkitty.

